

BÁC HỒ

của chúng em

TRỌNG HUYẾN

Bìa: Quốc Cường
Ảnh minh họa: TTXVN

TRỌNG HUYỀN

Bác Hồ của chúng em

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG

LỜI NÓI ĐẦU

"Bác Hồ của chúng em" là cuốn sách ghi lại những kỷ niệm ấm áp của Bác với thiếu niên nhi đồng trong và ngoài nước.

Gần 60 câu chuyện, mỗi chuyện là một kỷ niệm xúc động về tình cảm chan chứa yêu thương của Bác dành cho thiếu nhi. Từ em bé vùng chiến khu Việt Bắc đến em nhỏ ở Tây Nguyên; Từ em bé miền Nam yêu lâu đến các em bé ở trường khu 4 Thanh Hoá, Nghệ An, Hoà Bình... Bao giờ, lúc nào, ở đâu Bác cũng luôn dành cho các cháu nhỏ sự quan tâm, săn sóc và bờ bên. "Bác Hồ của chúng em" còn là sự khẳng định, niềm tự hào, lòng kính yêu của các em đối với Bác. Đọc tác phẩm của Bác Hồ, nghe kể chuyện về Bác Hồ chúng ta càng tự hào về Bác kính yêu và nguyện học tập theo tấm gương đạo đức của Người.

Nhân kỷ niệm ngày sinh nhật Bác, Nhà xuất bản Kim Đồng xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc cuốn sách "Bác Hồ của chúng em" với tấm lòng kính yêu Bác thiết tha...

Nhà xuất bản Kim Đồng

DÀN ĐỒNG CA CỦA ĐỘI THIẾU NIÊN TIỀN PHONG

Vào những ngày chuẩn bị cướp Chính quyền trong Cách mạng Tháng Tám, Ban Tuyên huấn Trung ương trình lên Bác Hồ ba bài hát để Người chọn Quốc ca. Bác cân nhắc kỹ càng rồi phát biểu là nên lấy bài *Tiến quân ca* do nhạc sĩ Văn Cao sáng tác. Vì đó là một hành khúc nghiêm trang, hào hùng, nhạc điệu lại thông thả, dễ hát. Về lời của bài hát, Bác có góp ý sửa lại một số chỗ cho đẹp và phù hợp với Quốc ca hơn. Ví như: *Đoàn quân Việt Minh* thì sửa thành *Đoàn quân Việt Nam*; *Thế phanh thâm uống máu quân thù* thì sửa lại là *Đường vinh quang xây xác quân thù*.

Theo lời nhạc sĩ Văn Cao, trong cuộc mít tinh của giới viên chức Hà Nội ngày 17-8-1945, khi lá cờ đỏ sao vàng xuất hiện thì bài *Tiến quân ca* cũng vang lên.

Hai hôm sau, ngày Tổng khởi nghĩa 19-8-1945, bài *Tiến quân ca* lại được Dàn đồng ca Thiếu niên Tiền phong Thủ đô hát mở đầu cho cuộc mít tinh diễn ra trước Nhà Hát Lớn Hà Nội.

Ngày 2-9-1945, *Tiến quân ca* chính thức thành Quốc ca Việt Nam cùng bản *Tuyên ngôn độc lập* của Bác Hồ vang lên tại Quảng trường Ba Đình, lan truyền khắp thế giới và đi vào lịch sử.

LẦN ĐẦU TIÊN KIM ĐỒNG ĐƯỢC GẶP BÁC

Kim Đồng chính tên là Nông Văn Dền.

Một chiều mùa thu năm 1942, khi Dền đang bê ống bương đựng nước múc từ dưới suối về thì thấy anh Ngư Mạn đã đứng đợi ở chân cầu thang nhà sàn. Với nét mặt rạng rỡ, anh ghé vào tai em nói nhỏ:

- Có một cán bộ cấp cao vừa đến và muốn gặp em đây.

- Anh có biết người cán bộ ấy là ai không?

Anh Ngư Mạn vo tròn hai môi, *Suyt* một tiếng rồi lại ghé tai Dền:

- Bí mật mà!

Dền hồi hộp bước theo. Đến trước cửa hang Nục Én thì anh Ngư Mạn bảo em cùng dừng lại. Lát sau, anh Đức Thanh bước tới và ra hiệu cho cả hai cùng đi vào.

Sau này Dền kể lại là bấy giờ, trống ngực em đập rộn lên khi nhìn thấy một Ông Ké gương mặt gầy, hơi xanh, mái tóc và chòm râu đã bắt đầu điểm bạc. Đôi mắt ông rất sáng và có cái nhìn thật ấm áp. Ông đang ngồi trên một tảng đá và dựa lưng vào thành hang, trên tay là một cuốn sổ ghi chép...

Dến còn lúng túng chưa kịp chào thì Ông Ké đã hỏi:

- Cháu là đội trưởng đội Thiếu niên cứu quốc ở đây phải không?

Dền trả lời:

- Vâng ạ!

- Vì sao các cháu phải lập ra đội Thiếu niên cứu quốc?

- Là phải cùng dân của các mường bản đánh Tây, đánh Nhật để đòi lại độc lập như Việt Minh kêu gọi ạ!

Ông Ké khen Dền nói đúng.

Dền còn kể với Ông Ké nghe về những thành tích mà Đội của các em đã đạt được.

Ông Ké lại khen và mừng là Đội đã tỏ ra mưu trí, dũng cảm. Ông còn khuyên các em phải vừa hoạt động, vừa lo học tập văn hóa, để mai sau nước nhà được độc lập thì đủ sức, đủ tài xây dựng đất nước. Rồi ông Ké âu yếm kéo Dền vào lòng nói:

- Muốn đánh thắng Nhật - Pháp thì phải giữ bí mật. Cháu cũng phải đổi tên để khi đi hoạt động thì không ai biết. Từ nay cháu có thêm một tên gọi mới là Kim Đồng.

Ông Ké còn dặn các anh Đức Thanh, Ngư Mạn và Nông Văn Dền nhiều điều quan trọng khác nữa. Cho đến khi trời đi gần tối thì Dền theo các anh, họ cứ đi cách quãng để đưa Ông Ké trở về Pác Bó một cách an toàn.

Vì nguyên tắc bí mật nên bấy giờ Nông Văn Dền chưa biết Ông Ké đó chính là cụ Nguyễn Ái Quốc, tức Chủ tịch

TRỌNG HUYẾN

Hồ Chí Minh sau này. Chỉ biết cùng với lời khuyên quý giá trong chuyến đi nghiên cứu tình hình lúc ấy của Ông Ké, Nông Văn Dền đã được Ông đặt cho tên mới là Kim Đồng. Hai tiếng Kim Đồng ấy sau này còn được dùng để đặt tên cho các trại trẻ, rạp hát, đường phố và Nhà xuất bản của các em.

NHÂN NGÀY KHAI TRƯỜNG ĐẦU TIÊN CỦA NƯỚC VIỆT NAM DÂN CHỦ CỘNG HOÀ

Đối với tuổi học sinh, vui nhất là dịp khai trường. Vào những ngày đó, trẻ mới bắt đầu đi học thì ngập ngừng từng bước chân vì từ đây đã là quãng đời của tuổi học trò. Các em khác thì cựa lên lớp và tự thấy mình lớn lên một cách rõ rệt. Mà vào dịp khai trường năm 1945 thì thế hệ học sinh lúc ấy lại có được một ngày vui hoàn toàn mới mẻ.

Điều đó được Bác Hồ chỉ rõ trong lời *Nhủ học trò*: *Từ giờ phút này trở đi, các em bắt đầu được nhận một nền giáo dục hoàn toàn Việt Nam. Trước đây cha anh các em và mới năm ngoái cả các em nữa, đã phải chịu nhận một nền học vấn nô lệ, nghĩa là nó chỉ đào tạo nên những kẻ tay sai, làm tôi tớ cho một bọn thực dân người Pháp. Ngày nay các em được cái may mắn hơn cha anh là được hấp thụ một nền giáo dục của một nước độc lập, một nền giáo dục nó sẽ đào tạo nên những người công dân hữu ích cho nước Việt Nam, một nền giáo dục làm phát triển hoàn toàn những năng lực sẵn có của các em... Trong năm tới đây các em hãy cố gắng, siêng năng học tập, ngoan ngoãn, nghe thầy, yêu bạn. Sau 80 năm trời nô lệ làm cho nước ta bị yếu hèn, ngày nay chúng ta cần xây dựng lại cơ đồ*

● TRỌNG HUYẾN

mà tổ tiên đã để lại cho chúng ta, làm sao cho chúng ta theo kịp các nước trên hoàn cầu. Trong công cuộc kiến thiết đó, nước nhà trông mong, chờ đợi ở các em rất nhiều. Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với các cường quốc năm châu được hay không, chính là nhờ phần lớn ở công học tập của các cháu.

Lời khuyên bảo, động viên của Bác đã gần 65 năm mà vẫn còn rất phù hợp với các em học sinh hôm nay khi đất nước ta đang cần đổi mới, khoa học hoá, hiện đại hoá để hội nhập và phát triển.

NHỮNG THIẾU NIÊN ĐƯỢC MANG HỌ LÝ

Cuối năm 924, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc rời nước Nga, quê hương của cách mạng Tháng Mười trở về phương Đông, hoạt động tại Quảng Châu (Trung Quốc) và Người lấy tên mới là Lý Thụy. Tại đây, Bác cải tổ Tâm Tâm xã thành Hội Việt Nam Thanh niên cách mạng đồng chí. Lập Hội này là để ến tới thành lập Đảng, nhằm lãnh đạo cách mạng, giải phóng đất nước. Vì vậy, Hội cần xây dựng các đoàn thể quần chúng. Hội đã quyết định bồi dưỡng một nhóm trẻ em am hiểu nhân cho phong trào nhi đồng cách mạng sau này. Lúc đó không thể đưa các em trong nước ra. Hội bèn chọn lấy 10 em gái và trai, con Việt kiều ở Xiêm (tên gọi của nước Thái Lan hiện nay) đưa sang Quảng Châu, trong số đó có em Trọng 11 tuổi.

Em tên thật là Lê Văn Trọng. Để giới thiệu các em vào Trường tiểu học (thuộc Đại học Tôn Trung Sơn), bác Lý Thụy nhận các em là họ hàng thân thích. Vì vậy em Trọng cũng như các em khác đều đổi họ thành Lý.

Ngoài Lý Tr Trọng, ta còn gặp những tên gọi quen thuộc khác như: Lý Phương Đức, Lý Phương Thuận... Bây giờ các em đều hoạt động rất tích cực, giúp được nhiều việc có ích cho cách mạng.

ĐẾN VỚI BÚP TRÊN CÀNH

Chiều bữa ấy, sau mấy hôm đọc *Tuyên ngôn Độc lập*, Bác Hồ làm xong việc ở cơ quan rồi từ Bắc Bộ Phủ, Người đi tản bộ đến Ấu trĩ viện (về sau là Nhà văn hoá Thiếu nhi số 34-36 đường Lê Thái Tổ).

Người vừa bước vào thì các em nhỏ tíu tít chạy ra: *Ồi, Bác Hồ, Bác Hồ... Bác Hồ của chúng em*. Các cô bảo mẫu đều lấy làm lạ trước những tiếng gọi rất tự nhiên, ấm nồng của các cháu. Trong từng cặp mắt xanh trong kia, Cụ Hồ còn trẻ, chỉ hơn tuổi của bố mỗi em một ít mà thôi. Bằng những âm thanh bập bẹ, non thơ, hai tiếng *Bác Hồ* bắt đầu được cất lên và đi vào tình cảm của mỗi thiếu nhi Việt Nam từ đó.

Bác cúi thấp người xuống đón các em rồi ngồi ngay lên chiếc ghế đá trong vườn. Các em quây quần quanh Bác. Như người ông nội, Bác vuốt tóc và sửa lại cổ áo cho từng bé. Nhớ mùa thu đầu tiên khi mới trở về Tổ quốc, Bác có *Thơ* gửi cho nhi đồng cả nước với niềm nâng niu mong ước:

*Trẻ em như búp trên cành
Biết ăn ngủ, biết học hành là ngoan.*

Thương yêu và chăm sóc những mầm non đất nước là tình cảm và là điều khát khao trong suốt cuộc đời hoạt động của Bác.

BỐ LÀ TÙNG, CON LÀ BÁCH

Bác sĩ Tôn Thất Tùng là một nhà khoa học tài năng, trưởng thành từ cách mạng. Khi người thầy thuốc họ Tôn sinh con trai, muốn được Bác Hồ đặt tên. Bác suy nghĩ một thoáng rồi bảo với ý: Bố là Tùng thì cô chú nên lấy tên của con mình là Bách.

Bách là một cách đọc khác đi của chữ *Bá*. Vì thuộc họ nhà cây nên chữ *Bá* này có bộ Mộc đứng ở bên trái. Trong chữ Hán, khi phân biệt về loại cây thì người ta đọc *tùng bách*; khi nói về khí tiết con người thì người ta nói là *tùng bá*. Tùng và bá đều là những loại cây luôn luôn có tán lá xanh tươi, chịu được hạn hán cũng như sương tuyết. Sách xưa có chữ *Tùng bá hậu điêu*, có nghĩa rằng: cây tùng và cây bá không rụng lá, chỉ người quân tử không đổi thay khí tiết. Cho nên trong câu đối của Hội Văn thân Nghệ - Tĩnh điệu cụ Phan Đình Phùng (1895) có chữ *Xung hàn mạc niệm bá tùng điêu*, nghĩa là gặp lúc băng tuyết, cây tùng, cây bá cũng không hề nghĩ là mình sẽ bị lụi tàn.

Gợi ý về việc đặt tên cho con của nhà khoa học Tôn Thất Tùng như vậy, Bác Hồ hy vọng cậu con trai của người thầy thuốc tâm huyết ấy sẽ nối được nghiệp nhà và điều trông mong quý giá của Bác Hồ đã không uổng. Chỉ

rất tiếc là Phó giáo sư Tôn Thất Bách, người sớm có những công trình khoa học giá trị ấy đã qua đời khi tuổi đời còn trẻ.

LẠI LỊCH VỀ NHỮNG BỨC ẢNH

Các tập ảnh về Hồ Chủ tịch thường có một số bức hình chụp cảnh Bác đang vui chơi cùng các cháu thiếu nhi. Trong đó có ảnh Bác đang đứng bế bé Minh Phương ở Việt Bắc (chụp 19-5-1953). Bấy giờ Minh Phương khoảng một tuổi, được Bác nâng cao và em đang hôn lên má bên phải của Bác.

Một bức ảnh khác được chụp sớm hơn thế. Ảnh ghi hình Bác đang ngồi bón xôi cho cháu Nguyễn Thị Minh Thu. Ảnh chụp ngày 11-2-1951, khi diễn ra Đại hội đại biểu Đảng toàn quốc.

Minh Thu là con của ông Lê Văn Lương và bà Bích Thuận. Lê Văn Lương là tên đi hoạt động chứ tên thật của ông là Nguyễn Công Miếu, em ruột nhà văn Nguyễn Công Hoan. Cả hai vợ chồng ông Lương đều là cán bộ đi theo kháng chiến. Cơ quan đóng tại xã Vinh Quang, huyện Chiêm Hoá, tỉnh Tuyên Quang.

Để chuẩn bị công việc cho Đại hội, Bác đã đến đây từ chiều hôm trước. Bác nghỉ ở gian nhà trên còn gia đình ông Lương ở gian bên dưới. Tối đến đang giờ nghỉ, Bác xuống thăm hỏi, chuyện trò cùng gia đình. Thấy bữa cơm của họ thật đạm bạc, Bác an ủi động viên, khuyên ông bà hãy nuôi bé Minh Thu khoẻ và ngoan.

Sáng hôm sau đến giờ điểm tâm, Bác bảo gia đình ông Lương cho cháu Minh Thu cùng lên ăn sáng với Bác. Bác đón bé và đặt Minh Thu ngồi vào chiếc xe đẩy làm bằng gỗ ở trước thêm nhà. Bác đã tự tay lấy cái thìa mà mình dùng thường ngày, xắn xôi từ trong một chiếc ca nhỏ để bón cho bé như là người ông nội chăm sóc cháu ruột của mình. Xong công việc thì cũng đến giờ Bác đi đến Đại hội Đảng.

Bác Hồ thăm trại nhi đồng ở Việt Bắc, Bác cho cháu bé ăn.

Ta lại biết, sau ba thập kỷ đi tìm đường cứu nước, đầu năm 1941, Bác Hồ mới về đến Pác Bó (Cao Bằng) rồi phải hơn 16 năm sau đó (6-1957), Người mới về thăm quê lần đầu. Vào dịp ấy, trong bức ảnh chụp chung với các đại diện cán bộ và nhân dân tỉnh Nghệ An tại Vinh, Bác cùng ngồi ở hàng phía trước và thu gọn trong lòng Bác là một cháu bé khoảng hơn một tuổi.

TRỌNG HUYỀN

Sau chuyến về quê lần ấy thì Bác lên đường đi thăm các nước Xã hội chủ nghĩa. Tại Thủ đô của nước Naim Tư lúc bấy giờ, Bác cũng đã cầm chiếc thìa xúc kem bôn cho một cháu nhỏ.

Từ những cử chỉ ân cần đối với trẻ thơ ấy, qua ống kính của các nghệ sĩ ghi hình, Bác đã để lại cho chúng ta những tấm ảnh tuyệt đẹp biểu thị tình thương yêu ân cần của Bác đối với nhi đồng Việt Nam và các em nhỏ quốc tế.

CHÁU ĐÃ ĐẦY MỘT TUỔI CHƯA?

Một lần trên đường đến để nói chuyện với đơn vị bộ đội đang đóng quân ở trong rừng rậm, Bác phải băng con đường xuyên qua một xóm nhỏ. Đầu xóm, một phụ nữ trạc ngoài hai mươi tuổi dáng vui tươi, bế con đứng nhìn và đưa bé kháu khỉnh như đang muốn giăng ra khỏi tay mẹ để đến với đoàn người từ xa tới. Được thể, người mẹ trẻ nựng con:

- Chà, bố đi bộ đội đã về kìa, con gọi bố đi.

Bác tới gần. Người cầm lấy tay em nhỏ và hỏi:

- Bé ngoan lắm, cháu đã đầy một tuổi chưa thím?

Chị nhìn, bỗng nhận ra và kêu lên: *Bác! Trời ơi Bác Hồ!* Rồi líu cả lưỡi. Bác cười.

Mắt chị ngân ngấn nước. Còn đứa bé thì rất tự nhiên. Em ôm lấy cánh tay Bác và trườn gọn người sang bên Bác.

Bác lại mỉm cười, nựng em bằng cách hỏi thêm:

- Cháu đã đầy tuổi chưa?

Người phụ nữ đã lấy lại được sự bình tĩnh rồi trả lời thay cho con:

- Dạ thưa Bác, cháu vừa tròn một tuổi ạ!

TRỌNG HUYẾN

Bác động viên:

- Chú đi bộ đội, thím một mình vừa nuôi bé, vừa sản xuất và công tác, vất vả lắm. Thím cố gắng chăm sóc cháu và thi đua làm lưng, không lâu nữa nước nhà yên hàn, chú ấy sẽ về.

Rồi Bác xoa đầu em bé mà bảo:

- Cháu ăn no, chơi ngoan, chóng lớn để giúp mẹ và chờ bố về nhé!

Rồi Bác nói với mấy người cùng đi:

- Đất nước còn giặc thì cả dân tộc, nhất là phụ nữ và thiếu nhi còn phải chịu nhiều thiệt thòi.

Đoạn, đoàn người lại tiếp tục cuộc hành trình. Và người mẹ trẻ như được tiếp thêm sức mạnh. Chị ôm chặt con vào lòng, mắt dõi theo đoàn cán bộ tới lúc khuất hẳn sau rừng cây xanh...

THĂM TRẠI TRẺ MÔ CÔI BẢO ANH

Sau Cách mạng Tháng Tám, Hà Nội có một trại trẻ mồ côi đặt tại phố Hàng Dẫy (nay là phố Nguyễn Thái Học). Nơi đó vốn là cơ sở của Cô nhi viện Bảo Anh trước kia. Khi Nhật đảo chính Pháp (6-3-1945), lại gặp nạn đói nên người ta bỏ hoang. Rồi nước nhà được độc lập, một số thầy thuốc, văn sĩ, trí thức xin phép Chính phủ cho nhận các trẻ mồ côi, ang thang, cơ nhỡ về đây nuôi dạy và vẫn lấy tên là trại Bảo Anh.

Theo ông Nguyễn Khắc Kỳ, một trong những người lập ra Hội Bảo Anh kể lại thì vào một ngày trong tuần Trung thu năm 1945, Bác Hồ đã đến thăm trại.

Không tả xiết những nỗi vui mừng của các cán bộ phụ trách trại lúc bấy giờ.

Bác đến vào lúc sau 11 giờ. Bọn trẻ đang giờ ngủ trưa. Ông Kỳ định cho thức cả dậy để chào khách quý. Nhưng Bác trao quà và bảo cứ để thế cho các cháu nghỉ.

Rồi Bác đi thăm trại, đến lớp dạy văn hoá, nơi học nghề, nhà bếp, phòng ăn và trạm xá... Bác khen các cô, chú phụ trách trại đã có nhiều cố gắng. Cuối cùng Bác dừng chân ở hiên nhà, đứng nhìn ra bãi cỏ rộng ở trong khu vực trại rồi nói: Chỗ này nên làm thành vườn rau để

TRONG HUYỀN

cải thiện cho các cháu.

Hơn bốn tháng sau thì đến Tết nguyên đán, Bác lại tới thăm Trại và cho mang đến tặng các cháu nhiều bánh chưng, cam, mứt, kẹo...

Lần này Bác đến vào trước buổi ăn trưa. Bác xuống nhà bếp xem từng suất cơm và thức ăn của các cháu. Thấy thơm tất, sạch sẽ, Bác vui lòng lắm. Và Bác không quên nhìn ra bãi cỏ hôm nào. Thấy nó đã thành một vườn rau rộng ở giữa có ngôi nhà lá nho nhỏ cho những người làm vườn nghỉ khi họ cần ở lại. Bác cười thanh thản và nói: Tôi cũng chỉ mong khi già, về nghỉ thì có được ngôi nhà nhỏ và một mảnh vườn như thế.

Bác hỏi thăm các anh chị phụ trách và tỏ lời khen ngợi các cô chú vừa đi làm vừa dành thời gian tới đây giúp các cháu như thế là rất tốt. Hiện nay nước nhà mới được độc lập, đồng bào còn nhiều khó khăn. Bác mong các cô các chú vận động thêm nhiều người cùng tham gia làm việc thiện như thế này.

Từ trại Bảo Anh ngày ấy, các trẻ đều đã trưởng thành và cùng góp sức của mình vào công việc bảo vệ và dựng xây đất nước. Họ luôn mang trong tâm tưởng niềm tự hào là trại trẻ mồ côi nơi nuôi mình lớn lên, ngày ấy đã vài lần được Bác Hồ đến thăm.

THĂM TRẠI THIẾU NHI Ở VIỆT BẮC

Từ cuối tháng 7-1947, thực dân Pháp đánh lan thêm ra nhiều nơi và thực hiện những cuộc càn quét tàn bạo. Nhiều em bé từ đồng bằng phải chạy lên tận vùng Phú Thọ. Một số phải vào trú trong các khu nhà thờ đạo hoặc các đình chùa, chịu đói, chịu rét. Bác Hồ đọc báo, biết được chuyện đó bèn bảo một số cán bộ phân công nhau đi đón các em. Sau một thời gian nỗ lực tìm kiếm đoàn cán bộ đã đưa về cơ quan được 35 em. Trong đó có 10 em gái và 6 em chưa đầy 6 tuổi, đi đường còn phải cõng.

Trong thời gian ấy, có thêm sự góp công sức của đồng bào địa phương, cơ quan đã dựng lán trại, bắc giường tre đủ chỗ cho các em nghỉ ngơi, học tập. Trại đặt ở dưới chân đèo De thuộc địa phận tỉnh Thái Nguyên. Ở bên kia đèo là đất Tuyên Quang. Các cán bộ trong cơ quan bớt khẩu phần ăn từng bữa rồi tăng gia sản xuất thêm, những em lớn cũng tham gia trồng trọt, chăn nuôi nên no đói có nhau, tất cả cùng tự túc lấy cuộc sống.

Từ lúc đón các cháu về, hàng tháng đến kỳ lĩnh lương, Bác cùng góp tiền vào quỹ của trại. Đến ngày 1-5-1948 thì Bác Hồ cho chuyển nơi làm việc của mình sang nơi gần trại của các em. Nhiều hôm Bác sang nghỉ trưa ở bên đó,

TRONG HUYỀN

thăm hỏi từng bé một và Bác cũng nằm giường nứa như các em. Biết những người quản lý trại đã khéo động viên tăng gia sản xuất, tiết kiệm, lại khéo tranh thủ sự giúp đỡ của nhân dân quanh vùng và có kế hoạch chi tiêu nên tự túc lấy mọi khoản không phải xin tiền của Chính phủ, Bác rất khen, động viên trại và cảm ơn đồng bào địa phương.

Các cháu nhi đồng Việt Bắc đang nghe Bác Hồ kể chuyện

Nhiều bậc phụ huynh, sau một thời gian tìm kiếm, biết con em của mình đã được trại đón về nuôi, cho học hành thì hết sức mừng vui, tỏ lòng biết ơn đối với Trung ương Đảng, Chính phủ và Bác Hồ.

CÙNG TRẠI TRẺ MỔ CÔI KIM ĐỒNG

Trại đặt tại xã Biên Giang, huyện Thanh Oai, tỉnh Hà Đông (nay thuộc thành phố Hà Nội). Bác đến thăm trại vào dịp Tết năm Đinh Dậu (1957). Bấy giờ trại chăm sóc gần năm trăm trẻ mồ côi không nơi nương tựa. Thấy Bác đến, các em ùa ra như bầy chim non. Bác dang tay đón và chia kẹo cho nhiều em rồi còn gửi để dành phần cho các em khác.

Mấy cô chú phụ trách mời Bác đi thăm các cơ sở ăn nghỉ, học hành, giải trí của các em. Bác biểu dương tinh thần trách nhiệm của tập thể trại và đề nghị bộ phận cấp dưỡng cố gắng nấu cho ngon và cho các em ăn hết tiêu chuẩn. Rồi Bác dặn chung:

- Đối với trẻ không may bị mồ côi, các cô các chú nên cố làm thế nào để bù đắp lại một phần những mất mát, thiệt thòi của các cháu. Ta cần làm cho các cháu thấy trại là nhà và mọi thành viên ở đây đều là người thân của mình. Như thế các cháu sẽ nhận ra, được sống ở trại là vui và khi phải đi xa thì nhớ. Muốn thế, các cô các chú phải thực sự là những người bố, người mẹ thật gương mẫu.

Sau đó, Bác nhìn lại vườn rau và vạt mía xanh tốt mà các em đã góp sức cùng chăm sóc rồi gặp tập thể trại.

TRỌNG HUYẾN

Bác khen các em đã có tham gia lao động, sản xuất như vậy là rất tốt. Bác khuyên thêm là các em phải giữ gìn vệ sinh thật sạch sẽ, phải chơi ngoan, chăm học và đùm bọc, thương yêu lẫn nhau.

Dịp tết Bính Ngọ (1966), Bác đến thăm trại Kim Đồng một lần nữa.

Như thế là đã 9 năm, từng ngày, cả trại cùng vang vọng theo lời Bác nên đã làm được biết bao nhiêu việc tốt. Và trại cũng đã có nhiều thay đổi. Nhiều cán bộ công nhân viên ở đây đã nghỉ hưu, nhất là nhiều lớp trại viên đã trưởng thành đi làm công nhân, cán bộ có năng lực và nhiệt tâm góp phần phục vụ đất nước.

SỢ CÁC CHÁU BÉ BỊ LẠC

Nhà thơ Tú Mỡ nhớ là trong dịp Đại hội chiến sĩ Thi đua toàn quốc họp tại Việt Bắc (1952) có một đêm chiếu bóng. Bà con cùng các cháu nhỏ ở nhiều làng bản từ xa cùng kéo nhau tới xem. Khi buổi chiếu kết thúc, mọi người đứng dậy ra về. Sợ lúc không còn ánh điện nữa và đám đông sẽ không khỏi chen lấn, í ới gọi nhau thì khó khăn cho các em nhỏ nên Bác Hồ vội đứng lên đưa tay ra hiệu rồi nói to: *Hãy khoan đã, để cho các cháu bé ra trước, kéo lộn xộn, các cháu sẽ lạc đấy.*

Kể xong chuyện đó, nhà thơ thốt lên: *Chao ôi, óc sáng suốt của Bác thật lạ kỳ! Bác chăm lo hàng vạn việc lớn mà không quên sót một việc nhỏ khi những người khác thường không nghĩ tới. Có ai chú ý chăm sóc các cháu nhi đồng bằng Bác Hồ Chí Minh.*

Bác không hề muốn các em còn quá nhỏ mà phải xa cha mẹ, xa quê.

Nói đến đây ta nhớ lại sau vài chục năm bôn ba nước ngoài đến khi sang Thái Lan công tác: Một hôm nghỉ tại một làng của bà con Việt kiều, Bác mới được nghe lại tiếng ru con của một người mẹ Việt Nam. Sáng hôm sau

● TRỌNG HUYỀN

trên đường công tác, Bác kể lại chuyện đó rồi đọc hai câu thơ:

*Xa nhà chốc bấy nhiêu niên
Đêm qua nghe tiếng mẹ hiền ru con.*

ĐỪNG ĐỂ CÁC CHÁU CHƠI TỰ DO Ở NGOÀI ĐƯỜNG

Dịp đó sắp đến Tết Nguyên đán, Bác đi thăm mấy gia đình cơ sở ở Hà Đông.

Ấy là một buổi sáng trời quang và ấm áp. Đã có đông người đi sắm Tết, điểm thêm hoa, thêm trầm và màu áo mới cho phố phường Hà Nội nhưng đường đi vẫn phong quang. Ô tô nhẹ nhàng lăn bánh. Bác vui trước sắc xuân của đất trời. Lên đến Vân Đình thuộc huyện Ứng Hoà thì hai bên đường đi phong cảnh đã đậm vẻ thôn quê. Từng nhóm bà con xã viên đang hoàn tất những ruộng cấy cuối cùng theo dự định để cùng lo Tết. Xe của Bác vẫn chạy êm êm, đều đều nhưng rồi bỗng phải phanh kít lại bởi có một nhóm trẻ độ bảy, tám tuổi đang mải chơi trò đuổi bắt giữa đường cái. Khi thấy ô tô đi tới thì các bạn tí hon ấy luýnh quýnh nên có một em bị vấp ngã.

Bác lo quá, vội giục: *Các chú xuống ngay*, rồi bảo người thầy thuốc cùng đi hãy tới xem mình mấy của cháu có bị xây xước gì không.

Bác sĩ thực thi nhiệm vụ xong rồi báo cáo là em bé chỉ bị lấm lem chút ít còn chân tay mặt mũi thì không việc gì.

Bác thở phào, bảo lấy trong số quà đi thăm Tết một gói

TRỌNG HUYẾN

keo và một ít bánh đưa cho em bé rồi cùng đi vào tận nhà để gặp bố mẹ của em.

Em bé chưa hết ngỡ ngác và cả nhà lại càng ngạc nhiên hơn, rồi mừng vui bồi hồi khi nhận ra khách đến nhà mình là Cụ Hồ.

Để giữ được sự thân mật bình thường, Bác kể lại sự việc. Sau đó Người hỏi thăm gia đình đã chuẩn bị gì cho Tết chưa. Trước khi ra xe để tiếp tục chuyến công tác, Bác dặn chủ nhà, cốt để cho cả em bé cùng nghe:

- Cô chú đừng để các cháu chơi tự do ở ngoài đường cái, nhớ xảy ra tai nạn thì nguy to.

Thương yêu, chăm sóc và tin ở các em là tình cảm nồng hậu, thường xuyên ở trong con người Bác.

BÁC KHÔNG NUÔI THỎ NHƯNG CÓ BÔNG HOA HỒNG TẶNG CHÁU

Vào một chiều cuối tháng 8-1960, Bác từ Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ III của Đảng trở về. Khi qua cổng Phủ Chủ tịch, từ trên ô tô Bác nhìn thấy mấy cháu nhi đồng sau khi tan học thì được cô giáo dắt đi ngang qua.

Chắc vì biết Bác Hồ sống và làm việc tại đây nên các em ùa đến, muốn vào để xem thì liền bị các chú bảo vệ ngăn lại. Ô tô vòng vèo theo lối sau. Vừa xuống xe, Bác bảo người thư ký đi ra nói với mấy chú ấy hãy để các cháu vào chơi với Bác một lát. Thế là các em chạy ùa vào. Một bé gái không may bị vấp ngã rồi khóc. Cô giáo vội đỡ em dậy và dỗ:

- Nín đi! Nín đi, vào đây cô cho xem con thỏ của Bác Hồ nuôi.

Thế là em bé im bật và chờ đợi.

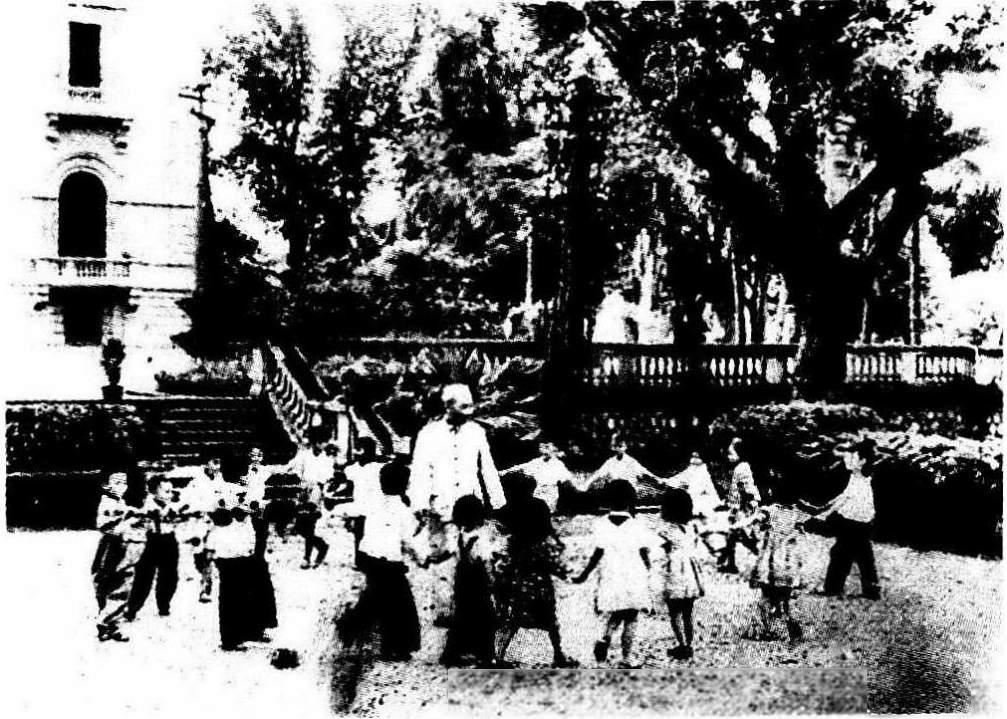
Nghe thấy vậy, Bác cười rồi ngắt một đóa hoa tươi ở trong vườn. Đoạn, Bác bước tới chỗ em mà nói:

- Bác không nuôi thỏ nhưng Bác có bông hoa hồng, tặng cháu đây.

Em bé thoáng một chút ngơ ngác rồi cặp mắt sáng

TRONG HUYỀN

thêm. Em nhìn đóa hoa thắm tươi, đang chúm chím mà cười. Đoạn, em lại ngược mắt lên nhìn Bác, sung sướng, tỏ ý biết ơn.

Các cháu nhi đồng vui múa mừng Bác trong Phủ Chủ tịch.

Sau đó, Bác nhẹ nhàng và thân mật nói với cô giáo:

- Cô rất thương trẻ, coi các cháu như con nên đã ấm
bế khi bé bị vấp ngã. Thế là tốt lắm. Nhưng ta chỉ nên
mách bảo với các cháu những cái gì chắc chắn là có để
xây dựng ở các cháu niềm tin và lòng tôn trọng sự thật.

Cô giáo cười bên lên. Tự nhận ra không chỉ các em ở
đây mà mình cũng rất sung sướng vì được gặp Bác Hồ và
được Người dạy bảo những điều thật cụ thể, quý giá.

PHẢI CHĂM SÓC SỨC KHỎE CHO CẢ NGƯỜI GIÀ VÀ CÁC EM NHỎ

Hơn nửa thế kỷ xa cách, năm 1957 Bác mới về thăm quê lần đầu. Và thực ra, đó cũng là một sự kết hợp trong dịp Người vào công tác ở các tỉnh phía Bắc khu bốn. Riêng tỉnh Thanh Hóa thì đã được Bác vào thăm lần đầu từ hồi kháng chiến.

Vào sáng ngày 16-6-1957, đúng vào chủ nhật, sau khi đã làm xong việc ở các tỉnh Thanh - Nghệ - Tĩnh, Bác mới ghé về làng Sen. Rồi từ đó, Bác ra thẳng sân bay Vinh để vào Đồng Hới thăm tỉnh Quảng Bình, kết thúc chuyến đi công cán Bắc miền Trung của vị Chủ tịch Nước lúc bấy giờ.

Trong buổi đầu gặp bà con dân làng dịp ấy, Bác nói:

- Tôi xa quê hương, xa các cụ, các cô bác, các chú như vậy là đã năm mươi hai năm. Hôm nay tôi có mang về vài gói kẹo và mấy gói trà. Xin các cụ và đồng bào thông cảm cho rằng, của ít nhưng lòng nhiều. Kẹo thì xin dành cho các cháu nhỏ. Còn trà thì để mời các cụ, các bác, các cô chú họp nhau lại cùng uống, ta bàn chuyện sản xuất, làm ăn.

Đứng ở mảnh vườn trước ngôi nhà Người đã sống cùng cha và các anh chị thời niên thiếu, Bác bồi hồi kể về những kỷ niệm xa xưa với cán bộ đồng bào thôn Kim Liên đang quây quần bên Người. Ngày 14 tháng 6 năm 1957.

Sau đó Bác hỏi thăm về đời sống bà con, về chuyện sửa sai sau cải cách ruộng đất. Biết dân làng cũng sắp xếp ổn thỏa và mọi việc đều có tiến tới, Bác mừng. Bác hỏi thêm:

- Xã ta đã có trạm y tế - hộ sinh chưa? Bác thấy ở đây còn có nhiều em nhỏ bị toét mắt!

- Dạ có rồi! - Nhiều người cùng thưa.

Bác bảo:

- Thế thì phải sử dụng trạm cho thật tốt. Phải chăm sóc sức khỏe cho cả người già và các em nhỏ.

BÁC VỚI CÁC EM NHỎ THÀNH VINH

Lại phải đến cuối năm 1961, Bác Hồ mới có dịp về thăm quê lần thứ hai và đó cũng là lần cuối.

Vào 19 giờ ngày 8-12, Bác đến vui chơi cùng các cháu thiếu niên, nhi đồng thành phố Vinh.

Dưới ánh đèn của Nhà máy điện Vinh mới được phát sáng, từng cặp mắt nhỏ, xoe tròn được nhìn tận mắt dáng hình Bác rất đỗi gần gũi thân thương.

Sau khi hỏi han về sức khỏe, về tình hình học tập và công việc tham gia giúp đỡ gia đình của các em, Bác hỏi:

- Bác dạy 5 điều, các cháu có nhớ không?

Được gặp Bác, các em thấy thân thiết như được đến với ông nội nên tất cả đồng thanh:

- Dạ thưa Bác có ạ!

Rồi một em rất tự nhiên, đứng lên đọc luôn:

Yêu Tổ quốc, yêu đồng bào

Học tập tốt, lao động tốt

Đoàn kết tốt, kỷ luật tốt

Giữ gìn vệ sinh thật tốt

Khiêm tốn, thật thà, dũng cảm.

Bác gật đầu khen ngoan. Các em đều vỗ tay. Rồi Bác hỏi:

- Các cháu có làm được như thế không?

Tất cả lại đồng thanh:

- Dạ, thưa Bác có ạ!

Bác chia kẹo cho tất cả rồi gửi lời thăm bố mẹ, gia đình và các thầy giáo, cô giáo của các em.

CÁC CHÁU PHẢI CHUNG SỨC BẢO VỆ CÂY

Cũng phải đến độ về thăm quê lần thứ hai ấy Người mới có điều kiện ghé thăm làng Chùa, quê ngoại, thăm khu vườn trong đó có nhà thờ họ Hoàng và ngôi nhà riêng của bố mẹ mình, nơi Bác đã được sinh ra và sống thời ấu thơ.

Sau khi tìm hiểu về họ hàng, Bác hỏi ông Hoàng Xuân Đường là người thừa kế việc chăm sóc hương khói ở đây:

- Chú được mấy người con, cháu đầu là trai hay gái, đã lớn chưa?

Một cuộc gặp mặt thân tình giữa Chủ tịch Hồ Chí Minh với cán bộ tỉnh, huyện, xã và bà con quê ngoại làng Chùa (ngày 9 tháng 12 năm 1961) bên thềm ngôi nhà lá của cụ Hoàng Xuân Đường (ông ngoại Người) làm cho ông bà Nguyễn Sinh Sắc (thân sinh của Người), cũng là nơi Người cất tiếng chào đời.

Ông Dương thưa:

- Dạ đứa đầu là cháu trai. Nó đang theo học Trường Trung cấp nông lâm của tỉnh ạ!

- Cháu tên là gì? Hôm nay cháu có về đây không?

- 'Dạ, cháu tên gọi là Đình. Bữa ni ngày nghỉ, cháu cũng có về đây ạ!

- Chú gọi cháu cho tôi gặp một tí!

Anh Đình được bố gọi thì liền bước ra, mừng rỡ.

Trông thấy Đình đi tới, Bác rất vui. Bác vịn tay vào vai người thanh niên đang độ trưởng thành và nhìn anh thật kỹ rồi kéo anh đi tới chỗ có đông cháu bé đang chăm chăm nhìn. Đình cứ nghĩ có thể Bác sẽ dặn mình về cách sau này hãy góp phần bảo quản, lo hương khói trong ngôi nhà cụ Hoàng Đường, là nhà của ông bà ngoại Bác cũng như nơi nhà thờ họ ở kế ngay đây. Nhưng không phải. Bác nói về những công việc chuyên môn thuộc ngành học của anh. Rồi Bác dặn:

- Học nông lâm trước hết là học cách trồng và bảo vệ cây. Cây cho củi, cho gỗ. Cây che chở cuộc sống con người. Cây lại cho bóng mát. Ngày xưa trên đường ra ruộng thỉnh thoảng cũng có những cây to để bà con đi làm đồng nấp nắng và trú mưa. Ai cũng phải bảo vệ cây. Như cháu thì lại phải là một trong những người gương mẫu về việc đó.

Rồi Bác nói với cả các em nhỏ đứng ở xung quanh rằng:

TRỌNG HUYỀN

- Bác thấy hai bên đường ở gần đây có nhiều cây nhỏ bị gãy ngọn. Như thế cây sẽ hỏng hoặc chậm phát triển, hao tổn đến cây giống và công người trồng. Các cháu phải chung sức bảo vệ cây. Những em bé đừng để trâu bò ăn lá hoặc giẫm chân vào làm hỏng các cây non, thiệt hại nhiều cho hợp tác xã trong đó có nhà mình.

Rồi Bác nói thêm với Đình:

- Cháu phải luôn góp sức nhắc các em nhỏ cùng gìn giữ cây trồng.

Như vậy đó, *trồng người* và *trồng cây* là hai công việc Bác luôn luôn nghĩ đến và Người thường xuyên chăm lo.

CHUYỆN CỦA LIÊN HIỆP

Em Nguyễn Thị Liên Hiệp ra đời và sống tuổi ấu thơ ở Thái Lan.

Những năm ở xa Tổ quốc, đến ngày Trung thu cũng như sinh nhật Bác Hồ, em cũng theo các bạn treo cờ đỏ sao vàng và ảnh Bác lên giữa nhà để làm kỷ niệm. Rồi em cũng xin mẹ cho mua kẹo, gọi là kẹo Bác Hồ để cùng các bạn khác liên hoan.

Năm 1960, Liên Hiệp theo gia đình hồi hương. Về đến Hà Nội được mấy hôm thì vừa Tết Nguyên đán. Em được theo các cô chú cùng bố mẹ vào Phủ Chủ tịch chúc thọ Bác. Và em là thành viên tí hon trong đoàn.

Tất cả vừa đến phòng khách thì Bác đã dang tay tươi cười ra đón.

Liên Hiệp liên liên hệ với bức ảnh đặt trên bàn thờ Tổ quốc của gia đình em ở bên Thái. Chỉ có khác là ở ngoài trông da dẻ Bác hồng hào, râu và tóc Bác có vẻ bạc hơn.

Hiệp liền chạy tới và rất tự nhiên, đưa hai tay ôm ngang lấy đầu gối của Bác. Bác cúi xuống, dẫn em vào. Cùng với đoàn khách, Bác ngồi lên ghế, bế Hiệp vào lòng rồi em cùng được chụp hình. Sau đó bức ảnh được phóng to và treo lên giữa nhà Hiệp ở tại Hà Nội.

TRỌNG HUYỀN

Bữa ấy Bác cho Hiệp những hoa hồng, hoa cúc và bỏ nhiều kẹo vào hai túi của em. Bác hỏi tuổi của Liên Hiệp rồi bảo:

- Các cháu ở bên đó ít được học. Bây giờ về nước, các cháu tha hồ học, phải cố gắng học cho giỏi để rồi góp phần xây dựng nước nhà.

Quê hương và Tổ quốc của bé Nguyễn Thị Liên Hiệp thật bao la và ấm áp vì ở đây em có đồng bào ruột thịt, vì có Bác Hồ kính yêu...

*Bác Hồ chuyện trò thân mật với
thiếu nhi Việt kiều ở Thái Lan về nước.*

BÁC CHỈ MUỐN CÁC CHÁU ĐƯỢC HỌC HÀNH, LỚN LÊN XÂY DỰNG ĐẤT NƯỚC

Sau Chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ (1954) trên đường công tác, Bác ghé thăm một làng nhỏ, xưa thuộc vùng địch hậu. Đồng bào già trẻ, gái trai mừng vui ùa ra đón Bác. Bác thăm hỏi, chuyện trò với mọi người và chia kẹo cho các em nhỏ đứng xung quanh.

Một em gái độ năm sáu tuổi tay cầm kẹo đứng nhìn Bác không chớp mắt. Bác âu yếm bảo:

- Ăn kẹo đi cháu!

Em vẫn nhìn Bác không rời, và thưa:

- Cháu để phần mẹ cháu.

Người cán bộ cùng đi với Bác lấy thêm một phần kẹo nữa trao cho em rồi bảo:

- Cháu ăn phần kẹo kia, còn phần này dành cho mẹ.

Em vẫn chưa ăn mà cứ mãi đứng nhìn Bác. Bác lại cười và âu yếm nhắc thêm:

- Cháu ăn kẹo đi!

Cháu chờ mẹ về rồi cùng ăn ạ!

Thấy em bé còn nhỏ mà đã giàu lòng hiếu thảo, Bác cúi xuống vuốt tóc cháu và hỏi:

TRONG HUYỀN

- Cháu tên là gì?

Em bé trả lời và giải thích luôn:

- Cháu là Chiến. Mẹ cháu bảo phải đuổi hết giặc đi thì mới sống nổi, nên gọi cháu là cái Chiến.

Bác ngạc nhiên trước sự răn rỗi của một bé gái. Rồi Người lại được một cụ già trong xóm kể lại: Ông nội em bị Pháp bắt đi phu, không trở về. Bố em là du kích bị Pháp giết khi em vừa chào đời. Mẹ của em vừa sản xuất nuôi con, vừa tham gia đánh giặc nên em rất gần bó với mẹ.

Em đứng nghe tất cả rồi nài nỉ:

- Bác ơi, khi cháu lớn lên, Bác cho cháu đi đánh giặc với.

Mọi người nhận rõ, thì ra đó là điều từ nãy đến giờ em mãi dăm chiêu suy nghĩ và muốn nói với Bác.

Bác Hồ cười, lại xoa đầu em rồi bảo:

- Bác chỉ muốn các cháu được học hành, lớn lên xây dựng đất nước.

Cũng đã hết mấy phút giải lao. Đoàn của Bác lại đi tiếp. Bé Chiến cố vươn cao người cùng dân trong làng vẫy tay.

NHỮNG CÁI PHẢI LO TRƯỚC

Một thời gian sau khi ta kết thúc thắng lợi cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1946-1954), thành phố Vinh đã được hồi cư, xây dựng lại dần dần. Đồng bào trong nước và khách quốc tế đến tham quan quê Bác ngày một đông. Tỉnh Nghệ An đã cho tập kết một số nguyên vật liệu định xây một ngôi nhà khách tại Khu di tích Kim Liên hiện nay, trước hết là để khách từ xa tới có chỗ nghỉ chân và khi cần thì ngồi trao đổi những mẩu chuyện về quê hương, gia thế của Bác.

Bác biết được thông tin đó liền cho mời ông Nguyễn Trí là Bí thư Đảng ủy xã Nam Liên ra hỏi chuyện.

Ông Trí được Bác đón tiếp niềm nở, thân mật. Sau khi nghe rõ tình hình, Bác hỏi:

- Trường học của các cháu ở đấy ra sao? Trại hộ sinh và nhà trẻ như thế nào?

Ông Trí thưa là cũng tạm tạm.

Bác biết và hỏi thêm:

- Phần nhiều còn tranh tre, nứa lá phải không?

- Dạ.

- Làng Sen cách Vinh bao xa?

TRONG HUYỀN

- Dạ 15 cây số.

- Đường đi chỉ chừng ấy thì không cần phải làm nhà trọ ở Kim Liên. Khách tham quan xong, cần chỗ nghỉ thì họ xuống Vinh. Dưới ấy có đầy đủ mọi tiện nghi, hàng quán.

Ông Trí trình bày là tỉnh đã mua, chở về đó những gạch, đá và gỗ.

Bác vẫn ân cần nhưng dứt khoát:

- Không sao, số nguyên vật liệu ấy nay để làm trường học cho các cháu nhỏ.

Rồi Bác nói thêm:

- Trăm hộ sinh, y tế, nhà trẻ và trường học cho các cháu là những cái phải lo trước, cần được chắc chắn, khang trang.

Lúc tiễn khách ra về, Bác bảo Văn phòng Phủ Chủ tịch trao cho ông Nguyễn Trí một gói hạt giống, gồm hạt xà cừ và bạch đàn và dặn:

- Về ươm rồi trồng, nhớ là trồng cây nào sống cây đó.

Ngày nay, hai bên lối đi từ đường quốc lộ rẽ vào làng Sen còn có những gốc cổ thụ sum suê cho ta bóng mát. Chúng vốn là từ những hạt giống Bác trao độ ấy.

CHÁU VẪN ĐƯỢC PHẦN KẸO NHƯ CÁC BẠN KHÁC

Lần ấy Bác Hồ đến thăm trại Nhi đồng.

Khỏi phải nói về những nỗi vui mừng của các em và các cô, chú phụ trách trại. Em nào cũng muốn được đến thật gần bên Bác. Có em giành để đi sau hoặc bước lên phía trước nhưng lại đi thụt lùi để luôn luôn được nhìn thấy Bác. Bác cười, vẫy tay chào mừng tất cả.

Sau khi đi thăm một số cơ sở của trại, đến phòng họp chung, Bác ngồi vào chính giữa để tất cả các em cùng được ngồi xung quanh và Bác hỏi:

- Các cháu chơi có vui không?

Câu trả lời đồng thanh như tiếng reo ca:

- Dạ, thưa Bác, vui lắm ạ!

Bác lại hỏi:

- Các cháu đều ngoan cả chứ, có cháu nào bị phạt không?

Vẫn tiếng trả lời đồng thanh là tất cả đều ngoan. Riêng có em Tộ thì hơi ngẩn ngừ vì vừa qua, em đã bị cô giáo nhắc nhở là chưa thật sự giữ trật tự trong giờ học.

Bác tươi cười khen:

- Thế thì tốt lắm! Bây giờ Bàc chia kẹo cho tất cả. Các cháu có thích không?

Bác Hồ ân cần trò chuyện với các cháu nhi đồng thị xã Vinh trong dịp Người về thăm quê hương lần thứ hai (1961).

Lại tiếng đáp lời đồng thanh:

- Dạ, thưa Bác có ạ!

Riêng em Tộ thì giơ tay xin nói:

- Dạ thưa Bác, ai ngoan thì được ăn kẹo của Bác, còn chưa ngoan thì thôi ạ!

Bác hỏi:

- Các cháu có đồng ý như thế không?

- Dạ thưa Bác, đồng ý ạ!

Rồi Bác tự tay chia kẹo cho từng em một. Đến lượt Tộ thì em khoanh tay thưa:

- Dạ, hôm nay cháu chưa vâng lời cô, như thế là chưa ngoan nên không được nhận kẹo của Bác ạ!

Bác xoa đầu em Tộ và khen:

- Cháu biết nhận lỗi, thế đã là ngoan rồi. Cháu vẫn được phần kẹo như các bạn khác.

Tộ vui mừng và cảm động đưa hai tay nhận phần kẹo mà Bác trao cho.

Sau đó, Bác bảo các cô phụ trách cắt phần kẹo cho những em vắng mặt.

TẤT CẢ CÁC EM ĐÃ BIẾT CHỮ QUỐC NGỮ CHƯA?

Đó là câu Bác hỏi trong Thư chúc tết Trung thu năm 1945. Thư này Bác viết cùng thời gian với Thư gửi học sinh nhân ngày khai trường đầu tiên, khi nước Việt Nam vừa giành được độc lập. Muốn giữ vững nền độc lập thì toàn dân trong nước đều phải có ý thức là dân của một quốc gia độc lập, trước tiên là tất cả phải đọc thông, viết thạo.

Bác rất đau xót trước cảnh sau ngót tám mươi năm trời bị thực dân Pháp đô hộ, có đến khoảng 85% dân số của ta bị mù chữ. Cho nên khi vừa mới giành được độc lập (8-1945), Chính phủ ta nhận ngay ra ba thứ giặc mà cả nước phải chống. Với tình thế lúc đó thì giặc dốt được đặt lên ngang với giặc đói và giặc ngoại xâm nên chúng ta phải đề ra phong trào Bình dân học vụ. Tất cả người lớn kể cả những ông bà đã già cũng còn xung phong học cho biết chữ hướng chi là thiếu niên, nhi đồng. Chính phủ chủ trương xã nào cũng phải có trường Tiểu học. Trường dạy từ lớp Đồng ấu trở lên.

Trong Thư gửi báo *Thiếu sinh* ngày 1-10-1945, cũng như trong Thư gửi nhi đồng tỉnh Yên Bái sau đó (26-8-1948), Bác đều khuyên phải giúp cho các em nhỏ mau

biết chữ. Riêng Thư gửi báo *Thiếu sinh*, gồn gợn chỉ có 45 chữ mà trong đó có 15 chữ Bác viết như thế này: *Nên đọc cho các em chưa biết chữ nghe. Vì: Báo đó là của các em. Bác còn bảo phải làm cho báo phát triển. Mà muốn báo phát triển một cách trọn vẹn thì tất cả các em đều phải biết đọc, biết viết chữ Quốc ngữ.*

MỜI LÊN TÁM MÀ ĐÃ THỎI ĐƯỢC CƠM, THẾ LÀ NGOAN

Năm 1956 Bác Hồ ra thăm đảo Cát Bà.

Bác vào gia đình của một xóm chài, thấy người lớn đi vắng cả, chỉ có một em gái nhỏ đang ngồi nấu cơm. Bác hỏi:

- Bố mẹ cháu đi đâu?

Tưởng cũng như những đoàn cán bộ khác thường tới thăm, em đứng lên trả lời:

- Bố cháu đi đánh cá còn mẹ thì ra chợ.

Nhưng rồi nhìn kỹ từng người, em thấy có một ông cụ giống như Bác. Đoạn, em nhìn lên bức ảnh Cụ Hồ treo trang trọng ở giữa nhà thì bỗng nhận ra đúng là Bác rồi nhưng vẫn chưa hết ngỡ ngàng nên cất tiếng nho nhỏ:

- Bác Hồ?

Hiểu lòng em, ông cán bộ lãnh đạo huyện cùng đi trong đoàn nói nhỏ:

- Bác Hồ về đây và ghé thăm gia đình nhà cháu đó!

Thế là đôi mắt em càng sáng lên, mừng rỡ tưởng như mình sống trong mơ, và em nói to:

- Ôi Bác Hồ đến nhà em!

Rồi em luống cuống, định đi rót nước mời khách thì liền được Bác giữ lại.

Bác bảo người cán bộ cùng đi mang kẹo chia cho cháu rồi chỉ vào bếp nói:

- Nồi cơm đang sôi, chú ghế giúp cháu kéo khê.

Đoạn, Bác ôm lấy em bé, xoa tay lên đầu em mà hỏi:

- Cháu mấy tuổi rồi?

Em trả lời nhỏ nhẹ:

- Dạ thưa Bác, cháu được tám tuổi ạ!

Bác mỉm cười, khen:

- Mới lên tám mà đã thổi được cơm giúp cha mẹ thế là ngoan.

Rồi Bác lại cúi xuống hỏi bé:

- Cháu học lớp mấy?

- Dạ, cháu đang học lớp hai ạ!

Bác rất vui và bảo người thư ký lấy một tờ báo mới in xong, vốn được mang từ Thủ đô ra đảo, tặng để cháu và cả gia đình cùng đọc cho biết thêm những tin tức mới.

CHÁU PHẢI TỰ LẤY LẠI TÊN MÌNH LÀ QUỐC

Dịp ấy vào một buổi đẹp trời Bác lại đến thăm trại trẻ Kim Đồng.

Sau khi quan sát tình hình chung, được nghe báo cáo là các cháu vào đây đều có tiến bộ, Bác hỏi thêm chú Thuận, một cán bộ phụ trách trại:

- Vậy trong trại còn có những cháu được coi là kém không?

Chú Thuận đáp:

- Dạ thưa Bác còn nhiều ạ!

Bác lại hỏi:

- Nhiều là bao nhiêu?

Chú Thuận hơi lúng túng. Bác thân mật nói:

- Các cô, chú phải biết rõ tình hình của từng cháu một. Cháu nào có ưu điểm gì, cháu nào có nhược điểm gì mình đều nên thấu hiểu để có kế hoạch động viên và uốn nắn kịp thời.

Rồi Bác đề nghị:

- Cho Bác gặp cháu kém nhất trại.

Một em được các cô chú phụ trách chỉ định bước ra.

Bác kéo bé lại gần, nhẹ nhàng vuốt tóc em rồi hỏi:

- Tên cháu là gì?

- Thưa Bác, tên cháu là "Quốc Lũì" ạ!

Bác ngạc nhiên nhìn em và hỏi tiếp:

- Ai đặt cho cháu cái tên như vậy?

- Dạ thưa, các bạn cứ hay gọi cháu như thế ạ!

- Ấy là vì sao?

- Dạ thưa Bác, cháu chính tên là Quốc nhưng...

Trong lúc Quốc đang ngần ngừ thì một bạn khác mách:

- Dạ thưa Bác vì bạn ấy hay trốn trại, thường cứ chui qua hàng rào rồi "lũì" vào các ngõ phố ạ!

Bác lại ân cần hỏi Quốc:

- Sao cháu không theo giờ giấc như các bạn mà lại hay trốn ra ngoài?

- Dạ thưa Bác, vì ở trong trại khổ cực lắm ạ!

- Khổ cực như thế nào?

- Dạ, chúng cháu bị gò bó đủ thứ!

- Cháu nói rõ về sự gò bó cho Bác nghe nào?

Quốc vừa nói thêm được hai tiếng *Thưa Bác* thì nước mắt trào ra. Bởi đứng trước nhiều người, nhất là đứng trước Bác lúc này, em chỉ thấy lâu nay mình đã sai, vì mình không chịu giữ kỷ luật chứ chẳng có một chút lý do nào ở sự quản lý của trại. Và Bác cũng hiểu thấu tất cả. Bác lại xoa đầu em mà bảo:

- Từ nay cháu phải tự lấy lại tên mình là Quốc. Muốn

● TRỌNG HUYỀN

thế phải chơi ngoan, chăm học, giữ kỷ luật để các bạn lại thân mật gọi mình là Quốc chứ họ không chế là "Quốc Lủi" nữa nhé!

Quốc lại giàn giụa nước mắt. Em thầm hứa là sẽ thực hiện tốt lời Bác dạy. Và cũng từ đó các bạn tin ở Quốc, không ai còn gọi em là "Quốc Lủi" nữa.

CÂN NHẮC KỸ LƯỢNG TRONG TỪNG LỜI KHUYÊN

Bác Hồ luôn luôn theo dõi từng bước tiến của các em thiếu nhi.

Vào năm 1961, miền Bắc đã thu được những thắng lợi to lớn sau sáu năm phục hồi, cải tạo và xây dựng Chủ nghĩa xã hội. Đồng thời cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước của đồng bào miền Nam cũng đã phát triển mạnh, nhất là từ sau Đồng khởi Bến Tre năm 1960. Nên mùa hè năm 1961, nhân kỷ niệm 20 năm ngày thành lập Đội Thiếu niên Tiền phong Việt Nam (15-5-1941 / 15-5-1961), mừng bởi những thành tích của thiếu nhi cả nước trong thời gian qua, Bác đã gửi lời khuyên các em hãy thường xuyên:

Yêu Tổ quốc, yêu đồng bào,

Học tập tốt, lao động tốt,

Đoàn kết tốt, kỷ luật tốt,

Giữ gìn vệ sinh,

Thật thà, dũng cảm.

Thiếu nhi cả nước nhận đó là 5 điều Bác Hồ dạy đối với các em nên đều thi đua thực hiện và càng ngày càng thu được nhiều kết quả tốt.

TRỌNG HUYẾN

Bác Hồ rất mừng và Bác cũng là người ông rất hiểu về các cháu nhỏ của mình.

Tâm lý của trẻ là rất thích được khen. Người lớn khen để trẻ tiếp tục ngoan hơn nữa là đúng. Nhưng nếu cứ cưng nhiều, khen nhiều thì các em hay đòi hỏi và dễ sớm có tinh thần hiếu thắng. Vả, đọc lại 5 lời khuyên đã có thì 3 điều trước, mỗi điều là 6 chữ còn 2 điều sau, mỗi điều chỉ có 4 chữ. Vì thế đến năm 1965, trong Thư gửi các em, Bác thêm vào cuối điều thứ tư 2 chữ: *thật tốt* và thêm vào đầu điều thứ năm hai chữ: *khiêm tốn*, để mọi lời khuyên đều được diễn đạt bằng 6 chữ:

*Yêu Tổ quốc, yêu đồng bào,
Học tập tốt, lao động tốt,
Đoàn kết tốt, kỷ luật tốt,
Giữ gìn vệ sinh thật tốt,
Khiêm tốn, thật thà, dũng cảm.*

Từ đó 5 điều Bác Hồ dạy càng vang lên trong thế giới tuổi thơ, là 5 lời hứa của thiếu nhi Việt Nam đối với đất nước, với dân tộc mình và đó cũng là những điểm mà thiếu nhi nước Việt muốn thi đua với các bạn nhỏ ở trên thế giới.

VỚI EM NỮ SINH SỐNG SỐT SAU VỤ BOM CỦA GIẶC MỸ Ở HƯƠNG PHÚC

Xã Hương Phúc thuộc huyện Hương Khê, tỉnh Hà Tĩnh. Đó chính là làng Phúc Trạch, nổi tiếng về bưởi ngon.

Đúng vào độ tháng hai năm Đinh Mùi (3-1967), đang mùa hoa bưởi. Những cụm hoa cánh trắng, nhị vàng thơm ngát, khoe sắc rực rỡ trong khí trời ấm áp của mùa xuân. Nhưng như nhà văn Bùi Hiển viết trên *Tuần báo Văn Nghệ* độ ấy, là, *Bây giờ không phải nói chuyện hương hoa mà phải bàn nợ máu.*

Số là vào một buổi sáng như thế, từng tốp máy bay giặc Mỹ đã lỏng lộn rồi điên cuồng trút hàng tấn bom sát thương xuống một lớp học của ngôi Trường cấp II Hương Phúc bé nhỏ, khiến 44 em lớp 6A đang ngồi học bị giết hại.

Lớp vốn có 45 học sinh nhưng riêng Nguyễn Thị Mão vì bận việc gia đình, xin phép đến muộn nên em được sống sót.

Tin đau buồn khủng khiếp đó mau chóng đến với Bác Hồ. Bác dành một buổi để thăm hỏi các đại biểu của địa phương và Trường cấp II Hương Phúc.

Bộ trưởng Bộ Giáo dục Nguyễn Văn Huyền dẫn em

TRONG HUYỀN

Nguyễn Thị Mão bước lên trước. Tiếp đến là phụ huynh của một em học sinh vừa mất trong vụ bom rồi đến ông Trưởng ty giáo dục Hà Tĩnh và ông Hiệu trưởng Trường cấp II Hương Phúc. Bác Hồ đã đứng sẵn đón đoàn ở cửa Phòng khách của Phủ Chủ tịch. Ngay cả ông Trưởng ty Lê Sĩ Nghĩa cũng không ngờ là Bác và Chính phủ lại dành cho đoàn một sự quan tâm, săn sóc đến như vậy.

Trong khi nghe vị đại diện của đoàn báo cáo về tội ác giặc Mỹ và nỗi thảm khốc của cả một lớp học đã chết bởi bom đạn rồi bị cả tranh tre, gỗ đá vùi lấp, Bác Hồ phải nhiều lần đưa khăn lên chấm nước mắt. Sau đó Bác hỏi thêm về tình hình dạy và học, về công việc sơ tán, phòng không ở các trường, các lớp tại Hà Tĩnh rồi Bác gọi em Mão đến bên cạnh. Bác hỏi em bao nhiêu tuổi và bảo là, để trả thù cho các bạn, cháu phải cố học cho giỏi. Mão thưa với Bác là em sẽ cố gắng. Rồi Bác hỏi thêm:

- Ngoài ra, cháu đã làm được những gì để giúp gia đình?

Em báo cáo:

- Dạ thưa Bác, cháu đã biết cấy, biết gặt và gánh nước, gánh lúa...

- Cháu gánh được bao nhiêu cân? - Bác hỏi thêm.

Mão thưa:

- Dạ cháu gánh được khoảng ba mươi cân.

Bác tỏ ý khen và vui mừng nói:

- Cháu vừa học, vừa làm; biết cấy hái, gánh gồng giúp bố mẹ như vậy là giỏi nhưng mới 11 tuổi mà gánh những

ba chục cân thì nặng quá. Cháu phải nhớ là *Tuổi nhỏ làm việc nhỏ*.

Nói xong, Bác lại xoa đầu em. Và Mão hết sức xúc động, biết ơn.

Văn phòng Phủ Chủ tịch đã chuẩn bị để Bác tặng mỗi đại biểu một gói kẹo.

Bộ trưởng Nguyễn Văn Huyền xin không nhận, nói là vì các con của mình đều đã ra ở riêng. Nhưng Bác bảo:

- Thì chú mang về cho thím vậy!

Sự ân cần đối với mọi người và với câu nói thân tình ấy của Bác đã giúp làm vơi đi phần nào nỗi buồn nặng khi mọi người không khỏi nghĩ đến cảnh tang tóc do giặc Mỹ gây ra ở Hương Phúc.

Bác tiễn đoàn ra tận cổng. Nhìn bé Nguyễn Thị Mão còn sống sót sau vụ bom dã man của lũ giặc, Bác bùi ngùi thương tiếc 44 bạn học của em với tuổi đời trong trắng, ngây thơ đã không còn nữa. Bác cũng thương biết bao em nhỏ khác từ Bắc chí Nam còn phải lam lũ, nhưng kiên cường, thề một lòng cùng cha anh và đồng bào quyết đánh thắng giặc Mỹ xâm lược.

THƯ GỬI CÁC EM HỌC SINH XÃ NAM LIÊN

Đọc tới đây chắc các em đã biết Nam Liên là tên của một xã trong đó có làng Kim Liên, quê nội của Bác Hồ.

Tại đây, các em học sinh Trường cấp I đã nhận được bức thư của Bác viết vào ngày 15-3-1967, có nội dung như sau:

Thân ái gửi các cháu học sinh xã Nam Liên,

Bác đã nhận được thư các cháu. Bác rất vui mừng. Các cháu học sinh đã thi đua học tập tốt, lao động tốt, góp phần xây dựng quê hương chống Mỹ cứu nước.

Bác Hồ với các cháu thiếu nhi xã Nam Liên (nay là Kim Liên) huyện Nam Đàn tỉnh Nghệ An. Ngày 16 tháng 6 năm 1957.

Bác hoan nghênh đồng bào, cấp ủy Đảng, Chính quyền, các thầy giáo cô giáo xã Nam Liên đã chăm lo đến việc dạy và học và bảo đảm tốt phòng không an toàn cho các thầy giáo, cô giáo và các cháu.

Bác hôn các cháu.

CHÁU LAU NƯỚC MẮT ĐI RỒI ĂN TỎI GÀ

Em Nông Thị Trung người Tày, quê ở Cao Bằng, được Bác Hồ nhận về nuôi dạy ở Pác Bó.

Buổi đầu, Trung chỉ biết đó là Già Thu. Già Thu rất thương em.

Trung về ở đấy chưa lâu thì đến Tết. Em nóng lòng muốn về thăm nhà nên thưa:

- Xin Bác cho cháu về chơi Tết với chị em trong bản.

Bác bảo:

- Bọn giặc Pháp, giặc Nhật ác lắm, chúng đang chờ nhân dịp Tết thì lừa để bắt mình. Cháu về lúc này là nguy hiểm lắm. Không được đâu!

Trung nghe lời nhưng không khỏi nhớ mừng bản nên thầm khóc.

Bác rất thương và tìm cách dỗ Trung. Bác biết là bà con người Tày rất quý trẻ và phong tục của họ là khi gia đình có việc, mổ gà thì thường dành cho em bé trong nhà một chiếc đùi của con vật, mà bà con trên đó gọi là tỏi gà. Hiểu như vậy nên Bác lấy một chiếc khăn tay có hoa đỏ và một tỏi gà trao cho em và bảo:

- Quà Tết của cháu đây! Cháu lau nước mắt đi rồi ăn tỏi gà. Ở đây cháu cũng được vui như ở nhà thôi.

Quả là thế, Tết ở Pác Bó đem đến cho bé Trưng bao nhiêu niềm vui bất ngờ.

Mùng một Tết, bà con dân bản kéo nhau mang cam, bánh đến mừng tuổi Bác. Bác cũng ân cần chúc Tết bà con. Bác tặng mỗi người một phong giấy đỏ trong đó có một đồng xu gọi là quà mừng tuổi năm mới. Bác tự bóc cam và lấy thêm kẹo chia cho các em nhỏ.

Nông Thị Trưng cũng được Bác coi như là một người khách mới đến. Em cũng được tiễn khách ra về và cùng Bác bước dưới những cành mận đang độ nở hoa trắng tinh thoang thoảng mùi thơm tinh khiết.

PHẢI LÀM SAO ĐỂ CÁC CHÁU ĐƯỢC ĂN NO, CÓ QUẦN ÁO MẶC

Vào tháng 8 năm 1945, Ủy ban Cách mạng họp ở đình Tân Trào (Tuyên Quang), gồm đại biểu ở khắp nơi về dự để bàn công việc Khởi nghĩa cướp chính quyền trong toàn quốc. Lịch sử gọi cuộc họp đó là Đại hội Tân Trào.

Hôm Đại hội khai mạc, một đoàn đại biểu của đồng bào địa phương gồm người của các dân tộc Tày, Nùng, Trại... đến chào mừng. Bấy giờ có mấy em nhỏ chừng ba, bốn tuổi trong xóm ra chơi ở sân đình. Nhân thể các em cũng theo Đoàn đại biểu đi vào.

Sau công việc chào hỏi, chúc mừng, Bác đưa mắt nhìn các em bé. Thấy em nào cũng xanh gầy, bụng ỏng, dẹt beo, lại trần truồng, lấm lem, Bác nói với các đại biểu dự Đại hội:

- Nhiệm vụ của chúng ta là phải làm sao để các cháu được ăn no, có áo quần mặc.

Qua câu chuyện, ta hiểu phải lo cho nhân dân trong đó có các em nhỏ được ăn no, mặc ấm, đó là nhiệm vụ đầu tiên của cách mạng.

Còn đối với thiếu nhi, khi ước đoán về tương lai của

một đất nước này trước hết người ta nhìn vào tầng lớp trẻ
thơ của dân tộc ấy. Bởi thế ta không lấy làm lạ là Bác Hồ
luôn luôn nhắc nhở chúng ta phải chăm lo bồi dưỡng cho
các em. Bởi chính các em là người chủ tương lai đất nước.

THƯ GỬI NHI ĐỒNG YÊN BÁI

Nhân dịp kỷ niệm ba năm Cách mạng Tháng Tám và Quốc khánh 2-9, Bác đã viết Thư gửi các em nhi đồng tỉnh Yên Bái. Thư được đăng trên báo *Cứu quốc* số ra ngày 26-8-1948. Nội dung toàn văn bức thư như sau:

Gửi các cháu nhi đồng tỉnh Yên Bái,

Bác rất vui lòng nhận được thư các cháu. Và biết rằng: Văn Trấn, Trấn Yên, Lục Yên có đến 7.500 cháu đã vào tổ chức do 200 anh chị phụ trách. Chừng 4.800 cháu đã biết chữ, thế là tốt. Nhưng còn 2.700 cháu chưa biết chữ.

Trong cuộc Thi đua ái quốc, Bác mong các cháu năm nay phải làm cho được hai việc: Gắng tổ chức thêm 1.000 cháu và cháu nào cũng cố học cho biết chữ.

Bác hôn các cháu.